

MOLLUSKENINVENTARISATIE OP HET LANDGOED "OUD AMELISWEERD" EN DIRECTE OMGEVING

Als onderdeel van de Cursus Diersystematiek ten behoeve van de M.O.-studenten in de biologie aan de rijksuniversiteit te Utrecht, worden elk jaar, onder leiding van de eerste auteur, verzamelexcursies gehouden naar het landgoed "Oud Amelisweerd", gelegen in het grensgebied van Utrecht en Bunnik. Hierbij is het directe doel niet geweest om te komen tot een inventarisatie van de malacofauna in dit gebied, maar veeleer om de studenten te confronteren met de praktijk van het verzamelen, uitzoeken, conserveren, etiketteren en determineren van zoölogisch materiaal.

Het bleek echter, dat de voorlopige uitwerking van het verzamelde materiaal door de cursisten, reeds zo'n rijke buit aan mollusken te zien gaf, dat de eerste auteur besloot na afloop van de cursus over te gaan tot een revisie van de reeds

	S o o r t *		S t a t i o n					
	1	1a	2	3	4	5	1+2	
1.	Theodoxus fluviatilis (L.)					928		
	Viviparus viviparus (L.)					531		
	Viviparus lacustris (Beck)	2	27	10		19	106	
	Valvata cristata Müller		55			368	86	
5.	Valvata piscinalis (Müller)		3			141	918	
	Valvata cf. macrostoma Steenbuch						1	
	Marstoniopsis steinii (von Martens)						25	
	Lithoglyphus naticoides (C. Pfeiffer)						1007	
	Bithynia tentaculata (L.)	6	72	5		113	1459	
10.	Bithynia leachii (Sheppard)		11			182	552	
	Carychium tridentatum (Risso)	19		310	500		2	
	Physa fontinalis (L.)		102			56		
	Lymnaea truncatula (Müller)						1	
	Lymnaea palustris (Müller)		7			98	75	
15.	Lymnaea auricularia (L.)					1		
	Lymnaea ovata (Draparnaud)		16	1		103	67	
	Lymnaea stagnalis (L.)		2			28	5	
	Planorbis corneus (L.)	1	64	5		64	123	
	Anisus planorbis (L.)		41	2		141	89	
20.	Anisus carinatus (Müller)		13			24	11	
	Anisus vortex (L.)		100			243	55	
	Anisus albus (Müller)					3	132	
	Anisus contortus (L.)		66			239	30	
	Anisus nitidus (Müller)		34			22	5	
25.	Acroloxus lacustris (L.)					3	1	
	Succinea putris (L.)			3		5	45	
	Succinea elegans Risso					1		
	Cochlicopa lubrica (Müller)	106	1	81	58		1	
	Columella edentula (Draparnaud)			4			11	
30.	Vallonia spec. (fragment)						1	
	Punctum pygmaeum (Draparnaud)	2		26	2			
	Discus rotundatus (Müller)	1567	7	236	947		5	
	Vitrea crystallina (Müller)			65	2		109	
	Retinella nitidula (Draparnaud)	32		38	24		2	
35.	Retinella hammonis (Ström)	33		88		1	2	
	Oxychilus cellarium (Müller)	51	2	18	51	2	3	
	Arion rufus (L.)	44		78	19		6	
	Arion subfuscus (Draparnaud)	4			3			
	Arion circumscriptus Johnston	37		50	18			
40.	Arion hortensis Férussac	60		57	40			
	Limax maximus L.	14		1	9			
	Agriolimax reticulatus (Müller)	22		9	19			
	Agriolimax laevis (Müller)	6		2				
	Trichia hispida (L.)	36	10	36	32	1	10	
45.	Helicigona arbustorum (L.)	61	24	87	69	1	3	
	Cepaea nemoralis (L.)	6	6	15	12			
	Cepaea hortensis (Müller)	8		15	31			
	Helix pomatia L.	5		3	1			
	Unio crassus batavus (M. & R.)						21	
50.	Unio tumidus Philipsson						63	
	Unio pictorum (L.)						66	
	Anodonta cygnea (L.)		1			1	16	
	Pisidium amnicum (Müller)						216	
	Pisidium nitidum Jenyns					7	258	
55.	Pisidium supinum A. Schmidt						31	
	Pisidium henslowanum (Sheppard)				1		118	
	Sphaerium corneum (L.)		6			36	131	
	Sphaerium rivicola (Leach)		1			45	30	
	Sphaerium solidum (Normand)						3	
60.	Sphaerium lacustre (Müller)					119	2	
	Dreissena polymorpha (Pallas)						5	
	Ostrea spec.						3	

*) Nomenclatuur naar Adam, 1960

verrichte determinaties, alsmede tot een nadere uitwerking van het nog niet onderzochte materiaal. In de jaren 1965 en 1966 zijn de resultaten hiervan in stencil-vorm aan de cursisten toegezonden.

Het materiaal, dat verzameld werd in 1967, is uitgewerkt door de tweede auteur, die ook een samenvatting heeft gegeven van de resultaten over de jaren 1965, 1966 en 1967. Bovendien is het gedurende deze 3 jaren verzamelde Carychium-materiaal (831 ex.) door laatstgenoemde aan een nauwkeurig conchyologisch onderzoek onderworpen. Hierbij is gebleken, dat dit materiaal slechts betrekking had op Carychium tridentatum (Risso, 1826). Het voorkomen van Carychium minimum Müller, 1774, kon niet worden aangetoond. Wel kwam aan het licht, dat, wat als het belangrijkste kenmerk van Carychium minimum geldt, namelijk het afwezig zijn van een apicaalwaarts gebogen krul aan de parietale lijst, een kenmerk is, hetwelk slechts bruikbaar is bij volwassen exemplaren, aangezien de genoemde krul ook ontbreekt bij niet volwassen exemplaren van Carychium tridentatum ! Overigens is bij dit conchyologische onderzoek een sterke twijfel gerezen ten aanzien van de juistheid, om soorten van elkaar te scheiden op grond van een mogelijk subtiel verschil aan de schelp, vooral indien, zoals bij de beide vermeende Carychium-soorten het geval is, de dieren nóch uitwendige-, nóch anatomische verschillen vertonen.

De hiervoor staande tabel geeft een totaaloverzicht van de mollusken, welke verzameld zijn op respectievelijk 26-4-1965, 25-4-1966 en 18-4-1967. Het betreft 61 soorten, waarvan 24 soorten landmollusken en 37 soorten zoetwatermollusken. Deze mollusken zijn afkomstig van 6 vindplaatsen (stations), waar elk jaar op de bovengenoemde data is verzameld. Teneinde de tabel niet te omvangrijk te maken, wordt hier slechts volstaan met het totale aantal aangetroffen exemplaren van elke soort per station te vermelden.

- Station 1 = gemengd beukenbos
 - Station 1a = slootje bij Station 1, zeer armelijk begroeid
 - Station 2 = grazige wegrand met meidoorn en braam
 - Station 3 (Rhijnauwen) = gemengd beukenbos met klimop op de grond
 - Station 4 = plasje aan de zuidzijde van de Kromme Rijn en hiermede in open verbinding, meestal rijk begroeid met waterpest
 - Station 5 = opgespoten terrein aan de zuidzijde van de Kromme Rijn en omstreeks 350 meter ten oosten van de boerderij "De Knapschinkel"
- (Station 1 + 2 = door elkaar geraakt materiaal van de Stations 1 en 2).

De soorten van de Stations 1a en 4 zijn op het laboratorium geïsoleerd uit ter plaatse genomen monsters waterplanten. Monsters van de Stations 1, 2 en 3 zijn eveneens op het laboratorium onderzocht, maar ook kon hier veel materiaal rechtstreeks verzameld worden. De mollusken van het opgespoten terrein zijn in dode staat aangetroffen. Daarom hebben de aangegeven aantallen Pelecypoda slechts hier betrekking op losse kleppen. Dit laatste materiaal, opgezorgd uit de Kromme Rijn ter hoogte van "Oud Amelisweerd", is omstreeks 1962 opgebracht. Het terrein is inmiddels grasland geworden.

Deze lijst kan intussen nog uitgebreid worden met de soort Anisus complanatus (L.) (Station 4; ten minste 20 ex.), verzameld op 21-4-1969. Ook de vondst van een Succinea putris (L.) met de Trematode Leucochloridium paradoxum Carus (Station 4), eveneens op 21-4-1969, is vermeldenswaard.

D. van den Tooren & J.H. Witte.